Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Навчально- наукового інституту педагогіки і психології
проф._____Світлана КОНДРАТЮК
«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ

спеціальність Е4 Науки про Землю
галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
освітньо-професійна програма Геопросторові науки. Геоінформаційні технології.
мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту педагогіки і психології
«28» серпня 2025 р.
Голова: _____Юлія БОНДАРЕНКО
д. пед. наук, професор

Суми – 2025

Розробники:

Пухно С. В., к. психол. н., доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри Кузікова С.Б., д. психол. н., професор
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Освітній ступінь</th><th>Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма навчання</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="12">Бакалавр</td><td>Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Загальна кількість годин – 120</td><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td>18 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>20 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>78 год.</td></tr>
<tr><td>Консультації:</td></tr>
<tr><td>4 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія» є складовою компоненту Освітньо-професійної програми (ОПП) Геопросторові науки. Геоінформаційні технології підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю Е4 Науки про Землю галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика (цикл професійної підготовки). Основною метою вивчення дисципліни є забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме: на основі засвоєння теоретичних і прикладних понять основних галузей сучасної психології, формувати уміння використовувати ці знання для оптимального вирішення різноманітних професійних і особистісних проблем; формувати у студентів стійкі переконання у значущості та цінності особистості інших людей і своєї власної; виховувати прагнення до самопізнання та самовдосконалення.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія» є

1. Засвоєння студентами бази наукових знань про:
   - закономірності психічної діяльності людини;

- соціальну природу і прояви особистості, зокрема, – значення психологічної культури людини як чинника особистісного і професійного саморозвитку фахівця;
- та про групи як суб`єкта діяльності і соціальних відносин;
- сутність, закономірності та етапи психічного розвитку особистості та психологічні особливості людей різного віку

2. Формування у студентів переконання у тому, що психологічні знання – основний науковий фундамент психологічної культури особистості, який забезпечує її особистісний та професійний розвиток; формування складових комунікативної компетентності, навичок ефективної групової взаємодії під час виконання завдань професійної діяльності.

3. Формування у студентів здатності до самоаналізу, оволодіння знаннями і навичками збереження і підтримки метального здоров'я.

4. Розвиток творчого мислення майбутніх фахівців, яке передбачає самостійне вирішення різноманітних проблемних завдань сьогодення.

5. Активізація неформального інтересу у студентів до внутрішнього «духовного» світу людини, розвиток поваги до особистості та психологічних особливостей інших людей.

6. Розвиток у студентів здатності до самоаналізу, адекватної самооцінки, усвідомлення потреби у саморозвитку та прагнення до самовдосконалення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК09. Здатність працювати в команді.

ЗК12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Результати навчання за дисципліною:

ПР 2. Використовувати усно і письмово професійну українську мову

ПР 13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПР 16. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

ПР 17. Застосовувати загальні здоров'язберігаючі технології у професійній діяльності

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	«Відмінно» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
B	«Дуже добре» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
C	«Добре» – навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без суттєвих пробілів, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
Д	«Задовільно» – навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але пробіли не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі види завдань виконані з помилками
E	«Посередньо» – навчальна діяльність слабка та не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу

	освоєно частково, наявні деякі пробіли, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
FX	«Незадовільно» (з можливістю перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні суттєві пробіли, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
F	«Незадовільно» (без можливості перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною

Розподіл балів

РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3				Разом	Сума	Іспит	Загальна сума
Т 1.1	Т 1.2-Т. 1.3	Т 1.4	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3-Т 2.4	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4				
Поточний контроль													
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	75	25	100
Контроль самостійної роботи													
4	5	4	4	4	4	5	5	5	5	45			

Згідно з Положенням «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка», ухвалене рішенням вченої ради університету (протокол № 9 від 24.04.2025 р.), перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені робочою

програмою даної навчальної дисципліни. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Політика дисципліни

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка Режим доступу:

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_6c82c.pdf].

Окреслимо його основні складові. Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. Надавати для оцінювання лише результати власної роботи. Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів. Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність.

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал.

Шкала оцінювання підсумкового контролю: національна та ECTS

За шкалою ЕКТС	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою (форма контролю – іспит, диф. залік)	Пояснення
A	90 - 100	відмінно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
B	82 - 89	добре	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.

C	74 - 81	добре	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані правильно з незначною кількістю суттєвих помилок.
D	64 - 73	задовільно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані нижче середнього рівня, але зі значною кількістю помилок
E	60 - 63	задовільно	Кредити зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
Fx	35 - 59	незадовільно з можливістю повторного складання	Кредити не зараховано. Здобувачу надається можливість скласти визначені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки.
F	1 - 34	незадовільно з повторним вивченням курсу	Кредити не зараховано. Здобувач повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі отриманих результатів, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування за розділами, підготовка та презентація проекту з блоку проблемних питань дисципліни. Підсумковий контроль – усний екзамен за білетами.

Програма навчальної дисципліни

Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви

Тема 1.1 Загальна характеристика психології

Походження слова «психологія». Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія «життєва» та наукова. Значення психологічної складової в освітньому просторі сучасного суспільства. Місце психології в системі наук. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика.

Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Значення психологічних досліджень для сучасної науки.

Предмет психології. Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку як форму відображення. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки. Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Психіка та еволюція нервової системи.

Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини Л.С. Виготського. Поняття вищих психічних функцій та їх соціальне походження.

Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Тема 1.2. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності

Визначення поняття «особистість». Проблема співвідношення біологічного та соціального в розвитку особистості. Теорії особистості. Роль особистості у історії розвитку людства.

Проблема активності особистості. Поняття потреби. Класифікації потреб. Проблема походження та співвідношення потреб. «Піраміда потреб» за А. Маслоу. Особистість як фахівець професійної діяльності.

Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані та усвідомлювані мотиви. Поняття про спрямованість особистості. Професійні мотиви та спрямованість людини як основа формування професіоналізму фахівця.

Поняття про самосвідомість особистості. «Я-концепція» та її компоненти. Самооцінка, рівень домагань та самоповага.

Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості.

Діяльність та активність. Поняття про діяльність. Основні відмінні риси діяльності особистості. Діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності.

Структура діяльності. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності. Дії та їх види. Освоєння діяльності. Основні види діяльності та їх психологічна характеристика. Професійні інтереси, мотивація та спрямованість. Професійна діяльність людини.

Спілкування як різновид діяльності особистості. Визначення спілкування та його значення в житті людини. Потреба у спілкуванні як одна з найпотужніших потреб особистості. Взаємозв'язок спілкування та діяльності.

Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі

Закономірності психічного розвитку та формування особистості. Співвідношення біологічного і соціального впливу на психічний розвиток та формування особистості. Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Основні закони психічного розвитку. Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку особистості. Механізм зміни вікових періодів.

Психічний розвиток дитини від народження до школи

Сучасні психології про важливість пренатального періоду у розвитку дитини. Народження як новий етап життя. Соціальний та емоційний розвиток дитини першого року життя. Психологічні особливості розвитку дитини від 1 до 3 років. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку. Розумовий розвиток дитини. Передумови формування особистості. Криза 3-х років життя її причини, прояви та значення. Психологічна характеристика дошкільника. Емоційний та інтелектуальний розвиток. Формування внутрішньої особистої самооцінки. Оволодіння соціальними нормами. Сутність та компоненти готовності дитини до навчання в школі.

Психологічні особливості молодшого школяра

Соціальна ситуація розвитку. Навчання як провідний вид діяльності. Особливості навчальної мотивації молодших школярів. Особливості формування інтелектуальних процесів та розвитку самосвідомості. Розвиток почуттів. Особливості волі. Формування соціальної активності. Індивідуальні відмінності в молодшому шкільному віці.

Характеристика психологічних особливостей особистісного розвитку підлітків. Соціальна ситуація розвитку та кризовий характер підліткового віку. Засоби попередження та подолання кризових явищ. Особливості психічного розвитку в підлітковому періоді. Формування світогляду, морального самосвідомості і прагнення до самовиховання. Пізнавальний розвиток підлітка. Формування професійних інтересів, розвиток спеціальних здібностей.

Психологічні особливості ранньої юності. Юність як етап професійного шляху людини. Соціальна ситуація розвитку. Нове положення в системі суспільних відносин. Прагнення до самовизначення. Роль суспільно-корисної праці та навчально-професійної діяльності в юнацькому віці. Розвиток пізнавальних і професійних інтересів, вироблення ціннісних орієнтацій, формування світогляду. Побудова життєвих планів і вибір професії. Розвиток емоцій і волі, творчої активності в юнацькому віці.

Психологічні особливості людини зрілого та старечого віку. Молодість як початковий період зрілості. Психологічні особливості цього вікового періоду: усвідомлення себе як дорослої людини з відповідними правами і обов'язками. Спеціалізація в обраній професії, набуття майстерності. Самоствердження особистості як професіонала певної галузі діяльності. Період пізньої зрілості. Вікові перебудови організму. Переоцінка сенсу життя. Особливості соціальної ситуації розвитку: потреби у передачі досвіду та колективній творчості. Вікові кризи зрілого віку, їх причини, прояви, перебіг та наслідки. Психологічні особливості людини похилого віку, старечого віку та довголіття. Особистісні перебудови, пов'язані з фізіологічними змінами та соціальною ситуацією. Провідні потреби в передачі молодшому поколінню набутого досвіду. Визнання внеску людини у суспільне життя, зв'язок з молодшими поколіннями, участь у творчій діяльності, повага і турбота оточуючих як необхідні складові життя людей вказаного вікового періоду.

Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності

Тема 2.1. Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.

Поняття про відчуття та сприймання. Фізіологічна основа, класифікація, основні властивості та загальні закономірності. Значення базових психічних процесів в життєдіяльності людини. Візуальна, аудіальна, кинестетична, дискретна (дигітальна) репрезентативні системи сприйняття інформації. Психологічні особливості візуалів. Значення візуальної репрезентативної системи людини в процесі отримання інформації та розвитку дискретної репрезентативної системи (логічного осмислення матеріалу), їх взаємозв'язок.

Увага. Поняття про увагу та її функції. Фізіологічна основа та види уваги. Мимовільна увага та фактори, які її зумовлюють. Особливості довільної та післядовільної уваги. Властивості уваги. Неуважність, її причини. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.

Тема 2.2. Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця

Пам'ять. Значення пам'яті в житті особистості та професійній діяльності фахівця. Теорії пам'яті в психології. Класифікація видів пам'яті та їх психологічна характеристика. Процеси пам’яті. Умови ефективного запам'ятовування. Збереження та забування. Індивідуальні особливості і типи пам’яті.

Мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Форми мислення. Види мислення, їх психологічна характеристика. Індивідуальні відмінності у мисленні людини. Співвідношення видів мислення у професійній діяльності людини. Проблема діагностики рівня інтелектуального розвитку людини.

Уява. Роль уяви в житті людини, її основні функції. Фізіологічні основи уяви, класифікація видів. Індивідуальні особливості уяви людини. Загальне уявлення про творчість. Креативність як характеристика сучасного фахівця професійної діяльності.

Можливості дослідження пізнавальної сфери особистості.

Тема 2.3. Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини.

Темперамент. Характеристика типів темпераменту за основними властивостями. Потреба врахування темпераменту у професійній діяльності**.** Характер. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Поняття про акцентуації характеру. Формування характеру в дитячому віці. Самовиховання. Темперамент та характер як складні індивідуальні властивості особистості та їх вплив на професійну діяльність людини. Можливості дослідження індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Здібності. Поняття про здібності. Природні і соціальні передумови здібностей. Показники здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Формування та розвиток здібностей. Значення та роль здібностей в професійній діяльності людини. Можливості дослідження здібностей особистості.

Тема 2.4. Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.

Поняття про емоції і почуття. Основні функції емоцій і почуттів. Фізіологічні основи емоцій. Емоційні стани. Види емоцій: прості і складні. Емоційні стани. Форми переживання емоційних станів. Стрес як складна емоційна реакція. Наслідки стресу. Можливості самодопомоги в стресових ситуаціях. Поняття «Емоційний інтелект». Компоненти емоційного інтелекту особистості. Значення емоційного інтелекту в процесі соціально-психологічної адаптації особистості. Збереження психічного здоров’я людини як складова її психологічної компетентності.

Поняття про вищі почуття. Класифікація вищих почуттів. Емоційні властивості особистості, їх прояв та значення в професійній діяльності. Емоційний самоконтроль. Поняття про волю. Функції волі. Фізіологічні основи волі та основні властивості. Вольові якості особистості та їх значення для професійної діяльності. Можливості дослідження емоційно-вольової сфери особистості.

Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності

Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.

Спілкування та його значення в житті людини. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування. Обмін інформацією в процесі спілкування. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Спілкування як взаємодія людей. Професійної мовленнєва культура сучасного фахівця. Використання сучасних інформаційних технологій для комунікації на професійному та соціальному рівнях.

Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. Рольове «віяло» особистості та рольовий конфлікт. Поняття про транзакцію та транзактні ролі за Е. Берном. Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Механізми соціальної перцепції, їх специфіка, роль та значення в процесі спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця, її компоненти, можливості сучасної психодіагностики, шляхи формування розвитку.

Тема 3.2 Психологія груп.

Проблема групи в соціальній психології. Поняття соціальної групи. Основні характеристики групи. Загальна класифікація груп. Поняття рівня розвитку групи. Колектив як група. Стадії та рівні розвитку колективу.

Поняття великої групи. Загальна характеристика великих соціальних груп. Класифікація великих соціальних груп.

Психологічні особливості етнічних груп. Поняття «національний характер» та «національний менталітет». Психологічні особливості українського національного характеру та менталітету.

Натовп як безструктурне скупчення людей, різновиди та особливості. Основні механізми формування натовпу та розвитку специфічних характеристик різновидів натовпу.

Мала група в соціальній психології. Класифікація малих груп. Психологічна структура та динамічні процеси в групі. Загальна характеристика процесів диференціації та інтеграції в малій групі. Авторитет,

його сутність, походження та види. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Стилі керівництва та чинники, що його визначають.

Родина як мала соціальна група.

Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності.

Феномен групового тиску. Поняття конформізму, його сутність та види. Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформності.

Соціальна фасилітація та її психологічні причини. Соціальна «лінь». Деіндивідуалізація особистості в групі, соціальні обставини виникнення.

Проблеми міжособистісних стосунків. Міжособистісна атракція. Чинники атракції. Природа та різновиди соціально-психологічних упереджень. Емоційні та когнітивні джерела упереджень. Проблеми подолання упереджень. Соціально-психологічний клімат групи як чинник ефективності спільної діяльності. Можливості сучасної психодіагностики.

Поняття про соціалізацію. Фактори та етапи соціалізації. Входження зрілої особистості у групу.

Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.

Загальна психологічна характеристика агресії як чинника конфліктності особистості. Теорії агресії. Види агресії. Агресивність. Аналіз причин людської агресії. Поняття альтруїзму. Підходи до пояснення альтруїзму. Емпатія як джерело справжнього альтруїзму. Поняття «тривожність» в психології. Особистісна та ситуативна тривожність особистості. Можливості дослідження емоційних станів особистості.

Поняття «конфлікт» в сучасній психології. Функції конфлікту. Структурна модель конфлікту. Загальна класифікація конфліктів. Динаміка конфлікту, механізми виникнення та розвитку**.** Об'єктивні і суб'єктивні причини конфліктів. Етапи і фази конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Можливості дослідження стратегій поведінки в конфлікті.

Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті. Форми і стратегії завершення та вирішення (розв’язання) конфлікту. Психотехнології вирішення конфліктів. Посередництво як сучасна психотехнологія вирішення конфліктів. Медіація як процес переговорів за участю третьої нейтральної сторони як особливий соціально-психологічний процес, де провідна роль належить посереднику-медіатору.

Конфліктологічна компетентність людини. Значення конфліктологічної компетентності в професійній діяльності особистості.

Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви										
Тема 1.1. Загальна характеристика сучасної психології.	6	2			4	10				10
Тема 1.2. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	7	1	2		4	10	1	1		8
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості.	7	1	2		4	10				10
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	12	2	2		8	10	1	1		8
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності										
Тема 2.1. Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	7	1	2		4	10				10
Тема 2.2. Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	9	1	2		6	10				10
Тема 2.3. Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	6	1	1		4	10				10
Тема 2.4. Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	6	1	1		4	10				10
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності										
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	14	2	2		10	10	1	1		8
Тема 3.2 Психологія груп	14	2	2		10	10				10

Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	14	2	2		10	9	1			8
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	14	2	2		10	9		1		8
Консультації	4					2				
Усього годин	**120**	**18**	**20**	**4**	**78**	**120**	**4**	**4**	**2**	**110**

Теми лекційних занять

Назви розділів і тем	**Кількість годин**	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 1. 1 Загальна характеристика психології	2	
Тема 1.2 . Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	1	1
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості	1	
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	2	1
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 2.1 Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	1	
Тема 2.2 Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	1	
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	1	
Тема 2.4 Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	1	
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	2	1
Тема 3.2 Психологія груп	2	
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	2	1
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	2	

Усього годин	**18**	

Теми практичних занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 1. 1 Загальна характеристика психології		
Тема 1.2 . Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	2	1
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості	2	
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	2	1
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 2.1 Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	2	
Тема 2.2 Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	2	
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	1	
Тема 2.4 Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	1	
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	2	1
Тема 3.2 Психологія груп	2	
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	2	
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	2	1
Усього годин	**20**	**4**

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник / О. А. Даценко. Кривий Ріг, 2018. 143 с. Режим доступу: http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3009/%d0%94%d0%b0%d1%86%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e_%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4.%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd..pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1wYjiSWhENz8in2ew_oMlFiKHHg45wKqq/view
3. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник / В. П. Москалець. – К. Ліра–К:, 2020. 564 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1bUCjfM2P2REWBK5PTXrY6DG_3aO0q8UQ/view
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с. Режим доступу: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Osnovy-socpsych.pdf
5. Петрінко В. С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. Режим доступу: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879
6. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник / В. М. Поліщук. – 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf

Додаткові:

1. Березовська Л. І. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник / Л. І. Березовська, О. С. Юрков. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с. Режим доступу: https://dut.edu.ua/uploads/l_1537_89047517.pdf
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf
3. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук. К.: Каравела, 2005. 280 с. Режим доступу: https://medcoledg.ucoz.ru/Likspr/psiholog/zagalna_psikhologija6praktikum-v.v.voloshina.pdf

4. Методики вивчення повсякденного стресу і способів розв'язання кризових життєвих ситуацій / О. Я. Кляпець, Б. П. Лазоренко, Л. А. Лєпіхова, В. В. Савінов ; За ред. Т. М. Титаренко. К. : Міленіум, 2009. 120 с. https://lib.iitta.gov.ua/707742/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8F%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83-(%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA)-2009.pdf

5. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с. https://ispp.org.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Prykhodko_Yurchenko_2020_PSYKHOL-SLOVNYK-DOVIDNYK_tytul_zmist.pdf

6. Психологія. Навчально-методичний посібник / для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності: 012 дошкільна освіта; спеціальності 013 початкова освіта; спеціальності 014 середня освіта: мова і література (англійська), спеціальності 014 середня освіта: біологія та здоров'я людини, спеціальності 014 середня освіта: географія (заочна форма навчання) / укладачі: С. О. Ніколаєнко, С. В. Пухно. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 200 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9431/2/Psykholohiia_navchalno-metodychnyi.pdf

7. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf

8. Психолого-педагогічне забезпечення соціально-психологічного клімату в колективі : навч.-метод. комплекс спецкурсу для слухачів ін-тів післядиплом. пед. освіти / [П. П. Горностай, В. В. Горбунова, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, Г. В. Циганенко, Л. Г. Чорна] ; за ред. П. П. Горностая ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – К. : Міленіум, 2017. – 48 с. Режим доступу: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/psych-zab_gorn-2017.pdf

9. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник [Г. М. Бевз, І. В. Петренко, А. І. Гусєв, В. І. Давидов, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, О. Г. Цукур] / за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с. Режим доступу:

https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/PetrenkoBevzPosibnik2020maket.pdf\
10. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. / О. А. Столярчук. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с. / [електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
11. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017 548 с.
https://www.researchgate.net/profile/Anzhelika-Kolly-Shamne/publication/326088870_Tokareva_N_M_Samne_A_V_Vikova_ta_pedagogicna_psihologia_navcalnij_posibnik_dla_studentiv_visih_navcalnih_zakladiv_N_M_Tokareva_A_V_Samne_-_Kiiv_2017_-_548_s/links/5b379bbc4585150d23e6803b/Tokareva-N-M-Samne-A-V-Vikova-ta-pedagogicna-psihologia-navcalnij-posibnik-dla-studentiv-visih-navcalnih-zakladiv-N-M-Tokareva-A-V-Samne-Kiiv-2017-548-s.pdf
12. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук, М. І. Алексєєва, Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2011. – 560 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://subj.ukr-lit.com/psixologiya-trofimov-yu-l/
13. Череповська Н. І. Медіаосвітні ресурси розвитку патріотизму і критичного мислення молоді : навчально-методичний посібник / Н. І. Череповська; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2017. 156 с. Режим доступу: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/mediaosv_cherepovska.pdf
15. Щербак Т.І., Пухно С.В. Дослідження почуття гумору в осіб з різним рівнем життєстійкості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія Психологія.* Том 34 (73). № 6, 2023. С. 17-25.
Режим доступу: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/6_2023/4.pdf
16. Distance Learning As A Means Of Stimulating Self-Education Of Higher Education Students /Olha Shum, Kateryna Fadyeyeva, Sergii Pustovalov, Oleksandr Skliar, Oksana Khymych, Svitlana Pukhno. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. №.4, April 2022. Pp. 705-709. Режим доступу: http://paper.ijcsns.org/07_book/202204/20220483.pdf
17. Development of the theory of educational motivation in different age periods /Liudmyla Martyniuk, Svitlana Pukhno, Vadym Lukianykhin, Nataliia Goretska, Oleh Hutchenko, Svitlana Lypka. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security,* VOL.22 №9, September 2022. Pp 427-432. Режим доступу:http://paper.ijcsns.org/07_book/202209/20220955.pdf
18. Investigación y gestión de iniciativas innovadoras en educación: aspecto metodológico /Veronika Odarchenko, Svitlana Pukhno, Ihor Bondar, Iryna

Skomorovska, Victoria Ulyanova. *Interacción Y Perspectiva*, *14*(3), Octubre-diciembre 2024. Pp. 758-773. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.11156174
19. Shcherbak T.I., Pukhno S.V. Research of the features of the social and psychological climate in a school collective. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія.* Том 34 (73) № 1, 2023 С. 84-90. Режим доступу: https://www.psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/1_2023/14.pdf

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури.
2. Мультимедійні презентації.
3. Елементи дистанційного навчання.
4. Психодіагностичні методики.
5. Тестові завдання для комп’ютерного контролю.